

Cuprins

Abrevieri	19
Cuvânt-înainte	21
Introducere.....	23
Secțiunea I. Problematika abordată.....	27
§1. Sistemele și subsistemele juridice	28
§2. Măsurile preventive – un intrus în sistemul sanționator aplicabil persoanelor juridice: viziunea Curții Constituționale	29
§3. Măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice – un intrus în sistemul sancționator: viziunea legiuitorului.....	31
§4. Concluzie asupra apartenenței măsurilor preventive la sistemul sancționator aplicabil persoanelor juridice	33
Secțiunea II. Între severitate și prevenție – coordonatele unui sistem sancționator modern	34
Secțiunea III. Planul lucrării	35

PARTEA ÎNTÂI. (ANTE)SANȚIONAREA PERSOANEI JURIDICE.....	36
--	-----------

Capitolul I. Măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice privite în general.....	37
Secțiunea I. Aspecte introductive	37
§1. Cadrul legal	38
§2. Noțiune.....	39
§3. Scopul măsurilor preventive aplicabile persoanelor juridice. Viziunea legiuitorului și viziunea Curții Constituționale a României	40
Secțiunea II. Aspecte procesuale în materia măsurilor preventive aplicabile persoanelor juridice	45
§1. Competență, procedură, căi de atac.....	45
§2. Cauțiunea. Noțiune și quantum.....	50
§3. Funcția cauțiunii	52

§4. Consecința nerespectării obligației de a depune cauțiunea	53
§5. Restituirea cauțiunii la finalul procesului penal.....	54
§6. Durata măsurilor preventive conform Codului de procedură penală.....	55
§7. Lipsa unei durate maxime pentru care se dispun măsurile preventive și înfrângerea prezumției de nevinovăție	56
§8. Lipsa unei durate maxime pentru care se dispun măsurile preventive și apropierea lor față de sistemul sancționator.....	58
§9. Dispoziții privind mandatul de aducere și abaterile judiciare.....	59
§10. Dispoziții privind punerea în executare a măsurilor preventive față de persoanele juridice.....	60
Secțiunea III. Condițiile generale pentru luarea măsurilor preventive față de persoana juridică.....	61
§1. Începerea urmăririi penale în rem și în personam.....	62
§2. Este necesară punerea în mișcare a acțiunii penale pentru luarea unei măsuri preventive față de persoana juridică?	63
§3. Existența unor motive temeinice care justifică suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.....	64
§4. Necesitatea existenței unor probe	65
§5. Suspiciunea rezonabilă că persoana juridică a săvârșit o... infracțiune?	66
§6. Măsura preventivă să fie luată numai pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal	67
§7. Este necesară îndeplinirea condițiilor de fond pentru antrenarea răspunderii penale a persoanei juridice?	69
§8. Instanța este obligată să analizeze dacă fapta a fost săvârșită în realizarea obiectului de activitate, în interesul ori în numele persoanei juridice	72
§9. Concluzii asupra necesității verificării condițiilor impuse de art. 135 C.pen. pentru luarea sau prelungirea măsurilor preventive.....	73

§10. Proportionalitatea măsurii preventive în cazul persoanelor juridice	74
§11. Caracterul necesar al măsurii preventive pentru scopul urmărit.....	78
Capitolul II. Măsurile preventive aplicabile persoanelor juridice primate în special.....	81
Secțiunea I. Interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea procedurii de dizolvare sau lichidare a persoanei juridice	81
§1. Reglementarea și aplicarea măsurii preventive.....	81
§2. Obligația de informare a organelor judiciare despre intenția de dizolvare sau lichidare	86
§3. Răspunderea penală a administratorului pentru neîndeplinirea obligației de informare în cazul societăților	87
§4. Raportul dintre interdicția inițierii ori suspendarea procedurilor de lichidare și dizolvare și procedura de insolvență.....	89
Secțiunea II. Interdicția inițierii ori, după caz, suspendarea fuziunii, a divizării sau a reducerii capitalului social al persoanei juridice, începută anterior sau în cursul urmăririi penale	95
§1. Reglementarea și aplicarea măsurii preventive.....	95
§2. Raportul dintre măsura preventivă și prevederile art. 151 C.pen.....	97
Secțiunea III. Interzicerea unor operațiuni patrimoniale, susceptibile de a antrena diminuarea activului patrimonial sau insolvența persoanei juridice	101
§1. Reglementarea și aplicarea măsurii preventive.....	102
§2. Condițiile specifice pentru interzicerea unor operațiuni patrimoniale.....	103
Secțiunea IV. Interzicerea încheierii anumitor acte juridice, stabilite de organul judiciar	111
§1. Reglementarea și aplicarea măsurii preventive.....	111
§2. Dificultăți de interpretare	113
Secțiunea V. Interzicerea desfășurării activităților de natura celor cu ocazia cărora a fost comisă infracțiunea.....	115
§1. Reglementarea și aplicarea măsurii preventive.....	115

§2. Persoanele juridice cărora le poate fi aplicată măsura preventivă – raportul cu art. 141 C.pen.	117
Secțiunea VI. Sancțiunile aplicabile pentru nerespectarea măsurilor preventive.....	119
§1. Nulitatea actelor juridice încheiate cu încălcarea interdicției.....	119
§2. Nerestituirea cauțiunii.....	120
§3. Răspunderea penală a reprezentantului legal.....	120
§4. Omisiunea prevederii ca infracțiune distinctă a nerespectării măsurilor preventive.....	121
Secțiunea VII. Elemente de drept comparat	122

Capitolul III. Respectarea exigențelor sistemului sancționator în materia măsurilor preventive aplicabile persoanelor juridice

Secțiunea I. Exigențele Codului de procedură penală în vigoare	127
§1. Coordonate	127
§2. Proportionalitatea măsurilor preventive cu scopul urmărit.....	128
§3. Aplicarea progresivă a măsurilor preventive.....	129
§4. Reintegrarea economico-socială și măsuri alternative.....	131
Secțiunea II. <i>De lege ferenda</i> – nouă perspectivă asupra măsurilor preventive.....	131
§1. Controverse	132
§2. Un sistem de măsuri preventive al cărui punct gravitațional este controlul judiciar și transparența	133
§3. Un sistem al măsurilor preventive tradițional, cu o deschidere către nevoi reale de prevenție	136
§4. Concluzii	137

PARTEA A DOUA. SANȚIONAREA PERSOANEI JURIDICE.....

Capitolul I. Filosofia pedepselor prevăzute de lege în cazul persoanei juridice	141
Secțiunea I. Aspecte introductive privind pedepsele prevăzute de lege în cazul persoanei juridice.....	141
§1. Scopul și funcțiile pedepselor	141

§2. Amenda penală vs. amenda contravențională. O nouă ierarhie	143
Secțiunea II. Morfologia sistemelor de sancționare –	
o dezorganizare anorganică	146
§1. Limitele legale și ierarhizarea gravității faptelor.....	146
§2. Despre efectul punitiv, disuasiv și educativ al amenzii de 3.000.000 de lei în economia persoanei juridice	148
Capitolul II. Pedepșa principală aplicabilă persoanelor juridice – amenda.....	154
Secțiunea I. Efectele reglementării unei singure specii de pedeapsă principală pentru persoana juridică.....	154
§1. Cadrul legal.....	154
§2. Curiosul caz al art. 345 și art. 356 C.pen. privind infrațiunile de infectare a apei și nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive	157
§3. Teoria autolimitării.....	158
§4. Teoria plenitudinii de competență a legiuitorului.....	161
§5. Când excepția se transformă în regulă	165
Secțiunea II. Executarea pedepsei amenzii	166
§1. Aspecte procedurale privind executarea pedepsei amenzii	166
§2. Eșalonarea plății amenzii	166
§3. Executarea silită a amenzii.....	168
Secțiunea III. Repere de drept comparat în materia pedepsei amenzii aplicabile persoanei juridice	169
§1. Pedepșa principală prevăzută de lege în cazul persoanei juridice în Europa	169
§2. Pedepșa principală prevăzută de lege în cazul persoanei juridice în Statele Unite ale Americii	175
§3. Pedepșa principală prevăzută de lege în cazul persoanei juridice în America de Sud.....	177
§4. Pedepșa principală prevăzută de lege în cazul persoanei juridice în Asia	178
Secțiunea IV. <i>De lege ferenda</i>	178
Secțiunea V. Concluzii privind pedepșa principală aplicabilă persoanei juridice	182

Capitolul III. Pedepsele complementare aplicabile persoanei juridice	186
Secțiunea I. Aspecte introductive privind pedepsele complementare prevăzute de lege în cazul persoanei juridice....	186
§1. Cadrul legal	187
§2. Condițiile în care pot fi dispuse pedepsele complementare aplicabile persoanelor juridice	188
§3. Interdicția aplicării pedepselor complementare. Cazuri de neaplicare a pedepselor complementare.....	190
§4. Contextul excepțiilor de la aplicarea unor pedepse complementare	192
§5. Sancțiunile pentru nerespectarea pedepselor complementare	195
§6. Raportul dintre pedepsele complementare aplicabile în cazul persoanei juridice și sancțiunile contravenționale complementare	196
§7. Modele alternative de reglementare – Codul penal francez	199
Secțiunea II. Pedepsa complementară a dizolvării persoanei juridice	201
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ	202
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune pedeapsa complementară a dizolvării	205
§3. Pedeapsa complementară a dizolvării în cazul constituirii persoanei juridice în vederea săvârșirii de infracțiuni	206
§4. Pedeapsa complementară a dizolvării poate fi aplicată doar atunci când infracțiunea săvârșită este dintre cele pentru care persoana juridică a fost constituită?	212
§5. Aplicarea unor măsuri de constrângere decurgând din fapte care nu fac obiectul judecății – o evoluție a pedepselor în dreptul penal continental și român.....	214
§6. Pedeapsa complementară a dizolvării în cazul deturnării obiectului de activitate în vederea săvârșirii de infracțiuni	216

§7. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice pentru neexecutarea, cu rea-credință, de către persoana juridică a uneia dintre celelalte pedepse complementare	221
§8. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice prevăzută în O.U.G. nr. 77/2009 privind organizarea și exploatarea jocurilor de noroc	222
§9. Aspecte de ordin procedural.....	224
§10. Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice în sistemele de drept comparat.....	225
§11. <i>De lege ferenda</i> în materia pedepsei complementare a dizolvării persoanei juridice.....	228
Secțiunea III. Pedeapsa complementară a suspendării activității sau a uneia dintre activități	228
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ	229
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune interdicția	229
§3. Pedeapsa complementară a suspendării activității sau a uneia dintre activități în cazul săvârșirii unei infracțiuni în realizarea obiectului de activitate.....	230
§4. Pedeapsa complementară a suspendării activității sau a uneia dintre activități în caz de neexecutare a pedepsei complementare a afișării ori publicării hotărârii de condamnare	231
§5. Conținutul pedepsei complementare a suspendării activității sau a uneia dintre activități.....	231
§6. Suspendarea vs. dizolvarea persoanei juridice	233
§7. Lipsa unui liant viabil între dizolvarea persoanei juridice și suspendarea activității persoanei juridice	234
§8. Raportul cu celelalte pedepse complementare.....	238
§9. Aspecte de ordin procedural.....	239
§10. Pedeapsa complementară a suspendării activității sau a uneia dintre activități în sistemele de drept comparat	240
§11. <i>De lege ferenda</i>	242
Secțiunea IV. Închiderea unor puncte de lucru.....	243
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ	243
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune interdicția.....	244

§3. Caracterul personal al pedepsei complementare a închiderii unor puncte de lucru	245
§4. Noțiunea de „punct de lucru”	245
§5. Lipsa de semnificație juridică a remedierii deficiențelor legate de punctul de lucru.....	246
§6. Suspendarea unor activități vs. închiderea unor puncte de lucru	247
§7. Aspecte de ordin procedural	248
§8. Pedepsa complementară a închiderii unor puncte de lucru în sistemele de drept comparat.....	249
§9. <i>De lege ferenda</i>	250
Secțiunea V. Pedepsa complementară a interzicerii dreptului de a participa la procedurile de achiziții publice.....	250
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ	251
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune interdicția	253
§3. Interdicția de participare la procedurile de achiziții publice atât direct, cât și indirect	254
§4. Soarta contractelor în desfășurare.....	256
§5. Particularități privind întinderea interdicției: contractele de concesiune și contractele de parteneriat public-privat	257
§6. Aspecte de ordin procedural.....	261
§7. Pedepsa complementară a interdicției de a participa la procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice în sistemele de drept comparat.....	262
§8. <i>De lege ferenda</i>	263
Secțiunea VI. Pedepsa complementară a plasării persoanei juridice sub supraveghere judiciară.....	265
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ	265
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune interdicția	266
§3. Ce este mandatarul judiciar?.....	266
§4. Mandatarul și mandatul judiciar	267
§5. Conținutul și limitele mandatului judiciar	268
§6. Mecanismul de funcționare a supravegherii judiciare – o punte către probațiunea corporativă.....	270

§7. Aspecte de ordin procedural.....	271
§8. Pedepsa complementară a supravegherii judiciare în sistemele de drept comparat.....	272
§9. <i>De lege ferenda</i>	273
Secțiunea VII. Pedepsa complementară a afișării sau publicării hotărârii de condamnare.....	275
§1. Cadrul legal. Precedent legislativ.....	275
§2. Persoanele juridice față de care se poate dispune interdicția.....	277
§3. Afișarea sau publicarea: cumul sau aplicare alternativă?....	277
§4. Aspecte de ordin procedural.....	280
§5. Pedepsa complementară a publicării sau afișării hotărârii de condamnare în dreptul comparat.....	281
§6. <i>De lege ferenda</i>	282
Secțiunea VIII. Pedepse complementare prevăzute în legi speciale.....	283
§1. Pedepse complementare prevăzute în Codul muncii.....	283
§2. Pierderea totală sau parțială a dreptului angajatorului de a beneficia de prestații, ajutoare ori subvenții publice, inclusiv fonduri ale Uniunii Europene gestionate de autoritățile române, pentru o perioadă de până la 5 ani.....	284
§3. Interzicerea dreptului angajatorului de a participa la atribuirea unui contract de achiziții publice pentru o perioadă de până la 5 ani.....	285
§4. Recuperarea integrală sau parțială a prestațiilor, ajutoarelor ori subvențiilor publice, inclusiv fonduri ale Uniunii Europene gestionate de autoritățile române, atribuite angajatorului pe o perioadă de până la 12 luni înainte de comiterea infracțiunii.....	286
§5. Închiderea temporară sau definitivă a punctului ori a punctelor de lucru în care s-a comis infracțiunea sau retragerea temporară ori definitivă a unei licențe de desfășurare a activității profesionale în cauză, dacă acest lucru este justificat de gravitatea încălcării.....	287
Secțiunea IX. Elemente de drept comparat în materia pedepselor complementare aplicabile persoanelor juridice.....	288
§1. Pedepse care nu au corespondent în legislația română.....	289

§2. Măsurile de <i>compliance</i> ca pedepse complementare în dreptul penal francez.....	291
§3. Legea Sapin II	293
Secțiunea X. Concluzii privind pedepsele complementare aplicabile persoanelor juridice	294

Capitolul IV. Sistemul sancționator. Controverse privind individualizarea pedepselor aplicabile persoanelor juridice sau aplicarea <i>in concreto</i> a sistemului sancționator	297
Secțiunea I. Aspecte introductive	297
§1. Principiul individualizării pedepselor	297
§2. Dispoziții comune privind sancționarea persoanelor juridice	300
Secțiunea II. Criteriile generale de individualizare și aplicarea lor practică în sistemul sancționator al persoanelor juridice	301
§1. Cadrul legal	302
§2. (Ne)individualizarea pedepsei amenzii	303
§3. Criterii speciale de individualizare a cuantumului unei zile-amendă	308
§4. Cifra de afaceri	309
§5. Cifra de afaceri netă vs. cifra de afaceri brută	311
§6. Momentul determinării cifrei de afaceri	313
§7. Este profitul un criteriu de individualizare a pedepsei amenzii?.....	317
§8. Activul patrimonial al persoanei juridice fără scop lucrativ	318
§9. Antecedentele persoanei juridice	319
Secțiunea III. Cauze de atenuare și cauze de agravare a pedepsei	321
§1. Considerații generale.....	321
§2. Recidiva în cazul persoanelor juridice.....	322
§3. Reguli privind celelalte categorii de cauze de agravare sau atenuare a pedepsei.....	324
§4. Circumstanțele atenuante și agravante în cazul persoanelor juridice	326

Secțiunea IV. Incompatibilitatea mijloacelor de individualizare neprivative de liberate cu răspunderea penală a persoanei juridice.....	327
§1. Absența normelor privind punerea în aplicare a formelor de individualizare a pedepselor	328
§2. Renunțarea la urmărirea penală în cazul persoanelor juridice.....	329
§3. Renunțarea la aplicarea pedepsei incidente în cazul persoanei juridice	332
§4. Amânarea aplicării pedepsei incidente în cazul persoanei juridice	334
§5. Suspendarea sub supraveghere a pedepsei incidente în cazul persoanei juridice.....	336
Secțiunea V. Mijloace alternative de individualizare prevăzute în alte legislații	340
§1. Reducerea pedepsei amenzii	340
§2. Soluțiile adoptate în legislațiile de drept comparat	341
Secțiunea VI. Criterii de individualizare și condiții de aplicare a pedepselor complementare.....	348
§1. Natura infracțiunii.....	348
§2. Gravitatea faptei.....	349
§3. Împrejurările cauzei.....	350
Secțiunea VII. Studiu de caz privind aplicarea criteriilor de individualizare	351
§1. Infracțiuni economice și fiscale.....	352
§2. Infracțiuni privind nerespectarea măsurilor de siguranță și prevedere	356
§3. Infracțiuni de corupție și de serviciu.....	361
§4. Individualizarea pedepselor în cazul persoanelor juridice de utilitate publică.....	364
Secțiunea VIII. Individualizarea pedepselor în dreptul comparat.....	365
Secțiunea IX. Concluzii privind criteriile de individualizare prevăzute în legislația națională și de drept comparat	378

Capitolul V. Criterii specifice de individualizare a pedepsei în cazul persoanelor juridice – examen de drept penal și guvernanta corporativă.....	382
Secțiunea I. Conduita organelor de conducere.....	383
§1. Cadrul legal	383
§2. Voința persoanei juridice și conduita organelor de conducere	384
§3. Care sunt organele de conducere responsabile pentru conduita persoanei juridice?	385
§4. Practicile, politicile și cutumele.....	391
Secțiunea II. Managementul riscului.....	393
§1. Concept	393
§2. Aplicații particulare în managementul riscului	396
§3. Relevanța în procesul de individualizare judiciară a pedepselor	397
Secțiunea III. Auditul.....	399
§1. Concept	399
§2. Punere în practică	400
Secțiunea IV. Criteriile de evaluare în domeniul de activitate	402
§1. Aspecte comune.....	402
§2. Recomandările organismelor profesionale și instituțiilor abilitate	405

PARTEA A TREIA. O NOUĂ VIZIUNE ASUPRA DREPTULUI DE A PEDEPSI PERSOANA JURIDICĂ ÎN DREPTUL ACTUAL ȘI DE LEGE FERENDA.....	407
---	------------

Capitolul I. Măsurile de <i>compliance</i> – o nouă subramură a dreptului penal societar?.....	408
Secțiunea I. Sisteme de <i>compliance</i>	408
§1. Sistemul francez.....	409
§2. Sistemul spaniol	410
Secțiunea II. Importanța guvernantei corporative <i>lato sensu</i> în funcționarea persoanei juridice	412
§1. Aspecte introductive	412

§2. Aplicații particulare ale domeniilor adiacente gubernanței corporative în sistemele de drept comparat. O concepție preventivă în abordarea criminalității corporative	414
§3. „ <i>Foreign Corrupt Practices Act</i> ” (Legea privind faptele de corupție săvârșite în străinătate)	415
§4. „ <i>The Bribery Act of 2010</i> ” (Legea privind faptele de corupție din 2010)	418
Secțiunea III. Legătura dintre domeniile adiacente gubernanței corporative și vinovăția persoanei juridice	422
§1. Gradul de vinovăție influențează individualizarea pedepsei prin prisma aceluiași criterii	423
§2. Măsurile de guvernare corporativă și riscul obiectivizării răspunderii penale a persoanei juridice	423
§3. Despre ireproșabilitatea faptei și inevitabilitatea rezultatului	425
§4. Incidența cazului fortuit?	427
§5. Lipsa raportului de cauzalitate	429
§6. Concluzii asupra răspunderii în cazul în care, în ciuda diligenței exercitate, rezultatul se produce	430
§7. Reforma Codului penal spaniol în materia vinovăției persoanei juridice	430
§8. Fundamentele unui sistem de răspundere esențialmente subiectiv	433
§9. Culpă în organizare: fundament al răspunderii penale a persoanei juridice în Italia	435
§10. „ <i>Corporate Manslaughter and Corporate Homicide Act 2007</i> ” (Legea privind infracțiunile contra vieții săvârșite de corporații)	437
Capitolul II. Curente moderne de sancționare a persoanelor juridice	439
Secțiunea I. <i>Deferred prosecution agreements</i> în sistemul de drept penal american	439
Secțiunea II. <i>Deferred prosecution agreements</i> (convenții judiciare în interes public) în sistemul de drept penal francez	441

§1. Reglementare și aspecte generale.....	442
§2. Cazuri practice de aplicare a <i>deferred prosecution agreements</i> în sistemul de drept penal francez	443
Secțiunea III. <i>Deferred prosecution agreements</i> și convențiile judiciare în interesul legii – fațeta modernă a răspunderii penale a persoanei juridice.....	456
Concluzii	459
Secțiunea I. <i>De lege ferenda</i>	459
Secțiunea II. Cuvânt în încheiere. Sau despre nevoia imperioasă de autonomie conceptuală a sistemului sancționator aplicabil persoanelor juridice.....	463
 Anexa 1	
Răspunsul Serviciului de Probațiune privind existența unor programe de muncă neremunerată în folosul comunității sau programe de consiliere ce pot fi aplicate persoanelor juridice	468
Anexa 2	
Răspunsul Ministerului Justiției privind situația persoanelor juridice condamnate definitiv	469
 Bibliografie.....	 479